

סוג הבחינה : בגרות
מועד הבחינה : קיץ תשפ"ב 2022

מדינת ישראל
משרד החינוך

מספר השאלון : 009182

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה : שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון —	סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר)	—	(1x20)	—	20 נקודות
פרק שני —	יצירות מאת עגנון	—	(1x30)	—	30 נקודות
פרק שלישי —	קריאה מונחית	—	(1x20)	—	20 נקודות
פרק רביעי —	שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, השירה העברית במאה ה־20)	—	(2x15)	—	30 נקודות
		סך הכול —			<u>100 נקודות</u>
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. הוראות מיוחדות : (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

השאלות

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים וסיפור קצר) (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים על הלל הזקן שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אָמְרוּ עָלָיו עַל הַלֵּל הַזֶּקֶן, שֶׁבְּכָל יוֹם וַיֵּשֶׁב עוֹשֶׂה וּמְשִׁתַּכֵּר בְּטָרְפָעִיק.
 חָצִיו הָיָה נוֹתֵן לְשׁוֹמֵר בֵּית הַמְדָרֶשׁ וְחָצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וּלְפִרְנָסַת אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ.
 פֶּעַם אַחַת לֹא מָצָא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא הִנִּיחוֹ שׁוֹמֵר בֵּית הַמְדָרֶשׁ לְהַכְנִס;
 עָלָה וְנִתְּלָה וַיֵּשֶׁב עַל פִּי אַרְבָּה, כְּדִי שִׁישְׁמַע דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים מִפִּי שְׂמֵעִיָּה וְאַבְטָלְיוֹן.
 אָמְרוּ: אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שְׁבֵת הָיָה, וְתִקּוּפַת טַבַּת הַיְתָה, וְגֵרַד עָלָיו שְׁלֵג מִן הַשָּׁמַיִם.
 כְּשֶׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר אָמַר לוֹ שְׂמֵעִיָּה לְאַבְטָלְיוֹן:
 אַבְטָלְיוֹן אָחִי, בְּכָל יוֹם הַבַּיִת מְאִיר וְהַיּוֹם אָפֵל, שְׂמָא יוֹם מְעַנָּן הוּא?
 הִצִּיצוּ עֵינֵיהֶן וַרְאוּ דְמוֹת אָדָם בְּאַרְבָּה.
 עָלוּ וּמָצְאוּ עָלָיו רוּם שְׁלֵשׁ אַמּוֹת שְׁלֵג.
 פָּרְקוּהוּ וְהִרְחִיצוּהוּ וְסָכוּהוּ וְהוֹשִׁיבוּהוּ כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה.
 אָמְרוּ: רְאוּ זֶה לְחַלְלַת עָלָיו אֶת הַשְּׁבֵת.

בדרך כלל המבנה של האגדה הוא: אקספוזיציה, האירוע החד-פעמי הגורם להסתבכות, ההתרה והסיום.
 הדגם והסבר שני רכיבים במבנה האגדה עפ"י מעשה החכמים שלפניך.

סיפור קצר**2. כינורו של רוטשילד / אנטון צ'יכוב**

א. פגישות ופרידות מניעות את העלילה של יצירות ספרות רבות. תאר פגישה אחת ופרידה אחת בסיפור זה, הסבר כיצד הן משפיעות על עלילת הספור, ומה הדמות המרכזית לומדת על עצמה בעקבות הפגישה אן הפרידה. (15 נקודות)

ב. לו אתה היית הדמות המרכזית האם היית מנהל באופן שונה את הפרידה או את הפגישה? מה היית מוסיף או משנה? (5 נקודות)

מעשה חכמים וסיפור קצר**3. מעשה החכמים על הלל הזקן; כינורו של רוטשילד / אנטון צ'יכוב**

ביצירות ספרות רבות יש לחפצים משמעות סמלית.

א. בחר חפץ פיזי מתוך יצירה אחת, הסבר את משמעותו הסמלית. כיצד הוא תורם להבנת דמות או רעיון ביצירה? (12 נק')

ב. בחר בפרט נוסף מתוך היצירה (לאו דוקא חפץ) שיש לו משמעות סמלית והסבר כיצד הוא תורם להבנת דמות או רעיון ביצירה. (8 נק')

פרק שני — יצירות מאת עגנון (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-7.

4. תהלה:

קרא את הציטוט שלפניך וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

” ברוך הוא וברוך שמו, איני חסרה עמו כלום. הקב”ה נותן לכל בריותיו לפי מידת הצורך ואף אני בכלל בריותיו”

- א. מהו היחס לא-ל ולאמונה ביצירה, וכיצד הוא משפיע על חייה של תהילה? (20 נק’)
- ב. הבא שתי דוגמאות נוספות מתוך היצירה, המשקפות את מערכת היחסים של הדמות המרכזית עם הא-ל או האמונה. (10 נק’)

5. והיה העקוב למישור:

ענה על שני העיפים א-ב:

- א. לפניך תיאור התגובה של מנשה-חיים כאשר הוא חוזר לעיירה. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
 ”וילך ברוב יגונו ויט שכמו לסבול ולא החציף כלפי מעלה והצדיק עליו את הדין ואמר מסתמא מה’ יצא הדבר, הן גם פרי בטן לא מנע אלקים ממנה שאר לא הייתה כזאת כל הימים שהייתה שרויה עמי בכשרות”
 הסבר תגובה זו של מנשה חיים. בסס את דבריך על עלילת הנובלה. (20 נקודות)
- ב. מדוע לדעתך בסיום הנובלה בחר מנשה חיים לחיות בבית קברות? נמק את דבריך. (10 נקודות)

6. סיפור פשוט:

כיצד בא לידי ביטוי הניגוד בין האהבה לבין חיי החומר והפרנסה ביצירה ”סיפור פשוט”? הסבר והדגם את דבריך. בתשובתך התייחס לאמצעי עיצוב המשקף ניגוד זה ביצירה.

7. תהילה / והיה עקוב למישור / סיפור פשוט:

- א. תאר כיצד העבר בא לידי ביטוי בחייה של הדמות המרכזית ביצירה שבחרת, האם עבר פגום או כואב יכול לבוא על תיקונו? (20 נקודות)
- ב. כיצד העבר משפיע על חייה של דמות נוספת ביצירה שבחרת? (10 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

פרק שלישי — קריאה מונחית (20 נקודות)

(מישהו לרוץ אתו / דוד גרוסמן או בואי הרוח / חיים סבתו או אל תגע בזמיר / נל הרפר לי) (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-11.

8. מישהו לרוץ אתו / דוד גרוסמן

הסבר כיצד המשפחה או היעדר המשפחה משפיעים על התנהגות הדמות המרכזית, על תפיסת עולמה, ועל יחסיה עם דמויות שאינן מהמשפחה.

9. בואי הרוח / חיים סבתו

האם היית ממליץ לבתי – הספר ללמד את היצירה "בואי הרוח"? הבא שני נימוקים לדעתך. בסס את תשובתך על אירועים, רעיונות וערכים המצויים בה.

10. אל תגע בזמיר / נל הרפר לי

רגשות חזקים כמו אהבה, דאגה, שנאה, קנאה ונקמה מניעים את העלילה של רומנים רבים. הסבר קביעה זו. בסס את תשובתך על שני אירועים מן היצירה.

11. מישהו לרוץ אתו / דוד גרוסמן או בואי הרוח / חיים סבתו או אל תגע בזמיר / נל הרפר לי

מהו סוג המספר (מספר כל-יודע, מספר גיבור, מספר עד) ביצירה שבחרת? תאר והדגם את ההשפעה של סוג המספר על אופן הצגת הדמות המרכזית. מדוע היא הדמות המרכזית בעיניך?

פרק רביעי — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, השירה העברית במאה ה-20)

(30 נקודות)

שים לב: בפרק זה (שאלות 12-19) עליך לענות על שתי שאלות:
 על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 12-14) ועל שאלה אחת מן השירה העברית במאה ה-20 (שאלות 15-19).
 (לכל שאלה — 15 נקודות; סך הכול — 30 נקודות)

פיוט, שירת ימי הביניים, שירת ביאליק

ענה על אחת מן השאלות 12-14

שירת ימי הביניים

12. קרא את השיר שלפניך וענה על השאלה שאחריו:

הבא מבול / ר' יהודה הלוי

הבא מבול וְשֵׁם תִּבְּל חֲרָבָה! / וְאִין לְרֵאוֹת פְּנֵי אֶרֶץ חֲרָבָה,
 וְאִין אָדָם וְאִין חַיָּה וְאִין עוֹף- / הַסֵּף הַכֹּל וְשָׁכְבוּ מֵעַצְבָּה?
 וּבְרֵאוֹת הַר וְשׁוֹתָה לִי מְנוּחָה, / וְאֶרֶץ הָעֲרָבָה לִי עֲרָבָה.
 וְאֲשָׁגִיחַ לְכָל עֶבֶר- / וְאִין כָּל, אֶבֶל מֵיָם וְשָׁמַיִם וְתַבָּח,
 וְלִוְיָתָן בְּהַרְתִּיחוּ מְצוּלָה, / וְאֶחְשַׁב כִּי תִהְיֶה נְחֹשֶׁב לְשִׁיבָה.
 וְלֵב הַיָּם נְכַחַשׁ בְּאַנְיָה, / כְּאֵלֹהֵי הַיָּם גְּנִבָה!
 וְיָם יִזְעַף - וְנִפְשֵׁי תִעְלֹז, / כִּי אֶלֵי מִקְדָּשׁ אֵלֶּהֶיָה קָרְבָה.

תאר את המצוקה של הדובר בשיר. בתשובתך התייחס לשני אמצעים אמנותיים המשקפים מצוקה זו.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו:

שְׁחִי לְאֵל / שְׁלֵמָה אֲבִן-גְבִירֹול

שְׁחִי לְאֵל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוֹצֵי לְעַבֵּד אוֹתוֹ בְּאֵימָה,
 לְעוֹלָמָךְ פְּנֵי יְלִידְךָ וַיּוֹמַדְךָ, / וְלָמָּה תִרְדְּפֵי הַבֵּל וְלָמָּה?
 מְשׁוֹלָה אֶתְּ בְּחִיּוֹתֶיךָ לְאֵל חַי, / אֲשֶׁר נִעְלַם כְּמוֹ אֶתְּ נִעְלָמָה.
 הֲלֹא אִם יוֹצֵרְךָ טָהוֹר וְנָקִי – / דְּעֵי כִי כֹן טָהוֹרָה אֶתְּ וְתַמָּה.
 חֲסִין יִשָּׂא שְׁחָקִים עַל זְרַעוֹ – / כְּמוֹ תִשָּׂאֵי גְוִיָּה נִאֲלָמָה.
 זְמִירוֹת קִדְמִי, נִפְשִׁי, לְצוֹרְךָ / אֲשֶׁר לֹא שֵׁם דְּמוֹתֶיךָ בְּאֲדָמָה.
 קִרְבִּי, בְּרַכּוֹ תַמִּיד לְצוֹרְכֶם / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִהְלֵל כֹּל נִשְׁמָה!

מהו התהליך הנפשי שעובר הדובר בשיר ביחסו כלפי הא-ל? הסבר והדגם את דבריך.

שירת ביאליק

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו:

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ / חיים נחמן ביאליק

בית 1 הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,

וְהִי לִי אִם וְאַחֹת,

וְיִהי חִיקֶיךָ מְקַלֵּט רֵאשִׁי,

קַרְתִּיפְלוֹתַי הַנִּדְחֹת.

בית 2 וּבְעֵת רַחֲמִים, בִּירֵה־שְׂמֹשׁוֹת,

שְׁחִי וְאַגְלֵךְ סוּד יְסוּרֵי:

אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם נְעוּרִים —

הֵיכֵן נְעוּרֵי?

בית 3 וְעוֹד רַז אֶחָד לְךָ אֶתְנִידָה:

נְפֹשִׁי נִשְׁרָפָה בְּלִהְבָה;

אוֹמְרִים, אֶהְבֶּה יֵשׁ בְּעוֹלָם —

מִה־זֹאת אֶהְבֶּה?

בית 4 הַכּוֹכְבִים רָמוּ אוֹתִי,

הִזֵּה חֵלוֹם — אֵךְ גַּם הוּא עֶבֶר;

עֲתָה אֵין לִי כְלוֹם בְּעוֹלָם —

אֵין לִי דָבָר.

בית 5 הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ,

וְהִי לִי אִם וְאַחֹת,

וְיִהי חִיקֶיךָ מְקַלֵּט רֵאשִׁי,

קַרְתִּיפְלוֹתַי הַנִּדְחֹת.

הסבר את בקשות הדובר בבית הראשון. האם נמצא להן מענה בהמשך השיר? הוכח את דבריך מתוך השיר.

השירה העברית במאה ה 20

ענה על אחת מן השאלות 15-19

אדם מול בוראן

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יושבֵי ביתך / איתמר יעוז־קסט

בית 1 בתוך ביתך

רציתי לשבת,

אך ביתך יושב בתוכי,

בית 2 ואולם

אני רק כעת הגעתי

לעת כי סוגרים כבר את השער

כמעשה לויים בימיקדם

כתם קרבו המנחה,

בית 3 וכעת

אינני יודע

מה עלי לבקש?

בית 4 אם כן,

מה לי אבקש

בשעת בירען־בים זו

לבד ממחשבות על־אודותיך,

בית 5 בעוד צלך

פרוץ על יד־מיני

ומטלטל בתוכי בית: בלי קירות, בלי חלונות ודלת.

א. תאר והסבר כיצד הניגודים בשיר "יושבֵי ביתך" משקפים את עולמו הפנימי של הדובר בשיר. (9 נקודות)

ב. תאר והסבר כיצד ניגוד בשיר "נסוגה אל חצרות קדשך" / טניה הדר, תורם לעיצוב הרעיון המרכזי בשיר.

(6 נקודות)

שירים בצל השואה

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו:

היער השחור או לאן נעלמו הילדים / אסתר אטינגר

היער השחור הוא ירק
עציו זקופים, ישרים כסרגלים
חפים מרבב.
לעתים אפשר לשמע אותם מרננים.

היער השחור הוא ירק מבחוץ
ושחור מבפנים.
מרבב קסמים,
פרות אדמים, פטריות,
אגדות, גמדים, מכשפות, פיות.
ילד וילדה תועים בתוכו.

היער השחור מסתיר
יותר ממה שהוא מגלה,
הן זה טיבו של יער,
מכסה לרעים ולטובים
והיא תהלתו —
ילד וילדה תועים בתוכו.

בחלפי על פניו, בין עציו הזקופים, הרמים
המרעישים בנמוס, אני שואלת לאן נעלמו
הילדים
והאם הפכו עורם חיתו יער?
ומי הוא זה שהסתתר בין הענפים
חופר מחלה בינות שרשים ושורכים
אוחז לב מפרפר, מקשיב
אל הירים.

א. כיצד נבנית תחושת האימה בשיר "היער השחור"? הסבר והדגם את דבריך. (8 נקודות)

ב. הדמות המרכזית בשיר "שתיקות" מאת איתמר יעוז-קסט מסתירה את רגשותיה. כיצד הם בכל זאת באים לידי

ביטוי בשיר? הדגם והסבר את דבריך. (7 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

זוגיות

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו :

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זְלֵדָה

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה

וּמִבְטָד הַחוּם מִגֵּן עָלִי

וּמִחוֹשְׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת

פְּתַע

כָּנָף אֶל כָּנָף.

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים

הָיוּ הַקִּירוֹת בְּנִיבֵינֵינוּ קְשִׁישִׁים

שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשֵׂינֵינוּ עֵתִיקוֹת

בְּעָרֵב

כָּאֲשֶׁר שְׁתִּינוּ תָּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֵה

הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתִּיקָתָם

וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלֵי

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וְמָלֵט

יְסוּד זָר

חֶמֶר לֹא עוֹנָה כְּמִנְתָּ.

א. כיצד מתבטאת חווית האובדן בשיר "כאשר היית פה"? בתשובתך כתוב גם על שני אמצעי עיצוב

שונים, שתורמים לעיצוב חווייה זו (9 נקודות)

ב. תאר את התהליך הרגשי שעוברת הדוברת בשיר "פגישה חצי פגישה" מאת רחל. בתשובתך כתוב

גם על אמצעי אומנותי אחד שתורם לעיצוב תהליך זה (6 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

אדם וזהותו

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רק על עצמי לספר ידעתי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי

צר עולמי כעולם נמלה,

גם משאי עמסתי כמוה

רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אף צמרת–

דרך מכאוב ודרך עמל,

יד ענקים זדונה ובטחת,

יד מתבדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע

פחד טמיר מיד ענקים.

למה קראתם לי, חופי הפלא?

למה קזבתם, אורות רחוקים?

- א. הסבר את שתי השורות בסיום השיר וכיצד הן תורמות להבנת מצוקתה של הדוברת בשיר כולו. (8 נקודות)
- ב. מהי מצוקתה של הדוברת בשיר "אורן" מאת לאה גולדברג והאם יש פיתרון למצוקתה בסיום השיר? הדגם והסבר את דבריך. (7 נקודות)

-המשך בעמוד הבא-

במשפחה

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו :

ודוי הגדול / אמנון שמוש

לא	אמי
באה	היתה באה אלי
יבחרף	בכל קיץ
נפטרה	
מן העולם	עיניה יגעו מקריאה
ומן הצרות	עברה עמוס לעיפה
הצרות בצור החיים	מספרת היתה
	ומספרת
חלף אביב	על מה ספרה ועל מה לא
כלה קיץ	ספרה
ובסתו	קולה מתנגן
התחילה נדי	בעוד
מעלה על הכתב –	וכפות-נדיה מבארות
ספורים	צמידיה מצטלטלים
	זהב-אל-זהב
קראתי	כאותן אמרות-כנף
ומצאתי	שבפיה
את עולמה	שאין לזמוֹר שליטה בן –
של אמא	
תרבות-חיים	ואני
שהלכה	כלי
לעולמה	אזן סתומה
	שקוע בלהוציא
אפשר	את הקבוץ מן
אזני היתה סתומה	הבץ
ולבי ער	להזיז דברים קדימה
ואולי	ולמי
חלחלו הדברים	(נו – באמת)
בדרך אחר	יש פנאי
רציתי	לאמא
להשמיע ספורי	
באזנה	מסד
של אמא	בין קולות תמוזיה
בקשתי	לבין און הפרייה
לשמע עוד ועוד	לשאון קבוצה ומפעליה
ממנה	היא מספרת
אד אמי	על בן-צרייה
שהיתה	ועל סגלות הקמע
כל קיץ	ואני
עמי	מניד ראשי
(מעבר לאותו החיץ)	כשומע
היתה –	
ואיננה.	קיץ אחר

א. הדגם והסבר כיצד עונות השנה תורמות לעיצוב משמעות השיר (8 נקודות)

ב. מה מאפיין את הקשר בין הדובר לאביו בשיר "נוסח" מאת בן ציון תומר? הסבר את דבריך (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך